

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

EL MÓN XINÈS

LES RUTES DE LA SEDA A LA HISTÒRIA ANTIGA

La gran superfície terrestre d'Afro-Euràsia sempre ha estat ben comunicada d'una manera o altra, ja sigui mitjançant migracions, la transferència de tecnologia o el comerç d'articles de luxe. Al segon mil·lenni a.C. ja s'havien establert algunes rutes habituals, sobretot a causa de la demanda de béns relacionats amb rituals. Per exemple, les franges de blau marí brillant de la lligadura nemes de Tutankamon eren fetes de lapislàtzuli de l'Afganistan, mentre que les peces de jade translúcides de les tombes xineses dels Shang provenien dels rierols del desert de Takla Makan.

Però a la fi del segon mil·lenni a.C., la proliferació de cavalls a les estepes i la domesticació dels camells i els dromedaris a l'Orient Mitjà i l'Àsia Central van permetre el transport de càrregues molt més quantioses. Tot i així, és important recordar que les rutes d'est a oest que creuaven el continent s'alimentaven de les rutes menors emprades per a l'intercanvi entre els nòmades del nord i les comunitats sedentàries del sud.

El tràfic eurasiàtic va incrementar dràsticament amb la formació del primer gran imperi nòmada a les estepes mongoles, l'imperi Xiongnu al segle II a.C. El seu ascens al poder va desterrar altres nòmades i va originar tota una sèrie de migracions a l'Àsia Central. Alhora, va provocar una forta reacció militar a la Xina. Però fer la guerra era massa car, i a més, els confucians, que ja tenien un fort poder de mobilització a la Xina dels Han, feien una mirada crítica a les accions militars.

L'altra manera de contrarestar els atacs dels xiongnu consistia a enganyar-los. Els Han van iniciar una política d'oferir regals a gran escala i enviar als xiongnu centenars de milers de rotllos de seda i moltes princeses, algunes autèntiques; altres, no. Aquest flux de regals va ser recurrent durant les dinasties següents i perduraria fins a la conquesta mongola. La seda era un símbol d'estatus important, alhora que un teixit lleuger i agradable per vestir, tant a l'hivern com a l'estiu. Però el que va portar la seda d'un extrem a l'altre del continent eurasiàtic era un motiu més prosaic. Els rotllos de seda, que a la Xina eren emprats com a recompensa per a oficials civils i militars, es produïen en mesures estàndard. L'altura i la llargada fixades dels rotllos els va atorgar un valor d'intercanvi estable. La seda va esdevenir la moneda bàsica de la ruta de la seda.

Els Han es van adonar de l'expansió de la seda per les rutes de l'Àsia Central al segle I a.C. I van fer aquest descobriment quan van enviar una expedició liderada per Zhang Qian, en busca d'una tribu que havia sigut violentament derrotada i desterrada pels xiongnu. Zhang Qian va ser enviat per demanar a aquesta tribu d'unir forces amb l'exèrcit xinès per lluitar contra els xiongnu. Però en el seu viatge cap al nord, Zhang Qian va caure a les mans dels xiongnu, i va ser-ne presoner durant tota una dècada. Quan va escapar-ne, va seguir amb les seves ordres imperials i va continuar la recerca dels altres enemics dels xiongnu. A la fi va trobar el que quedava d'aquella tribu a Bactria, a l'actual Afganistan. Mai no van acceptar de lluitar junts contra els xiongnu, i Zhang Qian va marxar amb les mans buides. Malgrat tot, encara que va tornar a Chang'an sense aliats, va portar unes informacions molt valuoses. Ara sabia que a l'oest del Pamir, a la vall de Ferghana, hi pastaven els millors cavalls del món, i que allà, a Bactria, els pacífics enemics dels xiongnu vestien sedes xineses i menjaven brots de bambú, una delícia provinent de la llunyana Sichuan. Zhang Qian va donar a un sorprès emperador xinès la primera notícia que hi hauria a la Xina sobre les anomenades "regions occidentals", Sogdiana, Ferghana, Bactriana, Mesopotàmia, l'imperi Part i l'Índia. I va obrir els ulls als xinesos sobre la possibilitat d'explotar els seus valuosos productes que circulaven per tot Euràsia.

El relat de Zhang Qian va canviar la història d'Euràsia i va donar una empenta als Han cap a l'oest. Per assegurar l'accés a l'Àsia Central, l'emperador Han Wudi va fer erigir torres i muralles defensives per tot el corredor de Gansu fins a l'extrem del desert de Takla Makan. Al segle I, la seda inundava l'Àsia Central i havia arribat a l'imperi Part de Pèrsia. L'any 49 a.C., Juli Cèsar, a l'extrem occidental d'Euràsia, celebrava el seu triomf a Roma envoltat per estendards de seda multicolor. Però la ruta de la seda no només portava seda; també portava pebre de l'Índia i espècies del sud-est asiàtic, que eren molt preuades com a condiments alimentaris i com a remeis mèdics.

Les caravanes Han ara creuaven el Pamir i els soldats Han prengueren el control del corredor de Gansu i de la ruta del sud arran del desert de Takla Makan, on entraven en contacte directe amb les rutes de l'Àsia Central. La relació entre els Han i els regnes hel·lènics de l'Àsia Central són il·lustrats amb claredat als tapissos de la ruta del sud del Takla Makan, teixits amb figures clàssiques i centaures.